

Diarienummer FI2025/01857

2025-01-13

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

alice.hallman@regeringskansliet.se

Remissvar SOU 2025:96

Produktivitetskommissionens betänkanden Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU2025:96)

Kommunförbundet Jämtland Härjedalen med dess åtta medlemskommuner tar gärna tillfället i akt att ge synpunkter på Produktivitetskommissionens betänkanden. Innehållet i betänkandena är brett och berör en rad utmaningar för produktivitet och effektivitet, även i offentlig sektor. Många av förslagen har bäring på de kommunala verksamheterna. Att bedriva kommunal verksamhet i de glest befolkade geografierna innebär särskilda utmaningar, varför Kommunförbundet Jämtland Härjedalen gärna bidrar med det nordliga glesbygdsperspektivet på produktivitet och effektivitet. Detta ser vi som särskilt viktigt då den enda officiella kommunala remissinstansen i norra Sverige för slutbetänkandet utgörs av Umeå kommun, som ju i stora delar utgörs av en stad och platser med närhet till en stad.

Synpunkter i sammanfattning

Kommunförbundet Jämtland Härjedalens medlemskommuner välkomnar Produktivitetskommissionens ambition och många av dess förslag, men vill framhålla att förutsättningarna för att skapa produktivitetstillväxt skiljer sig på landsbygd jämfört med i täta miljöer. Produktivitet och effektivitet är särskilt utmanande i Jämtlands läns glesa miljöer, där avstånden till marknad är långa och dyra för företag, och att leverera service till invånare utspridda över stora geografiska ytor är utmanande för offentlig sektor.

Synpunkter på förslag och bedömningar i delbetänkandet Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29)

Kommunförbundets medlemskommuner instämmer när det gäller behovet av *regelförenkling och samordning av tillståndprocesser*. Länets näringsliv präglas av små och medelstora företag, varav många är enmansföretag. De är särskilt benägna att ha begränsad kapacitet för den administration som krävs av komplicerade regler och tillstånd-processer. Alltför komplicerade processer riskerar hindra småföretagsutveckling, vilket i sin tur påverkar tillväxten för hela länet. Kommunerna instämmer också med bedömningen att Sverige bör undvika att överimplementera EU-regler, vilket har stor påverkan på både företag och de kommunala organisationerna i länet.

När det gäller *bostäder och byggande* vill kommunerna i Jämtlands län värna vikten av det kommunala planmonopolet. Det är kommunernas åsikt att kommunernas kontroll över markanvändningen för att säkerställa strategisk, långsiktig planering och skapa hållbara och funktionella områden är nödvändig. Planmonopolet möjliggör ett helhetsperspektiv på samhällsutveckling, och ett lokalt ägande av den lokala utvecklingen. Flera av medlemskommunerna upplever utmaningar när det gäller att ta fram detaljplaner, men det är på grund av bristande kapacitet snarare än bristande vilja. Fokus bör ligga på att ge kommunerna rätt förutsättningar för hållbar planhantering.

OECD:s rapport 'Navigating Global Transitions in the European Arctic Regions' lyfter, precis som Produktivitetskommissionen, att bristande *transportinfrastruktur* utgör ett hinder för produktivitet och tillväxt. När det gäller samhällsekonomisk lönsamhet konstaterar OECD att det inte är tillräckligt att arbeta med modeller som utgår ifrån invånarantal eftersom infrastrukturen i norra Sverige i stor utsträckning belastas av näringslivets transporter, inklusive tunga godsflöden kopplade till industri, energi, skogsbruk och andra platsbundna näringar samt besöksnäringen. Det bör beaktas tydligare i statens styrning, finansiering och samhällsekonomiska analyser. Därtill har Jämtlands län redan idag svårt eftersatt väginfrastruktur vilket gör att betydande investeringar krävs.

Förslagen och bedömningarna i avsnittet *Utbildning* som berör Jämtlands läns kommuner är främst de som rör det kommunala huvudmannaskapet för skola och utbildning. Kommunerna instämmer i att elever som riskerar att hamna efter i skolan bör få tidiga insatser, men vill att möjligheten att tillhandahålla tidiga insatser i glesbygd beaktas. I Jämtlands län är det till exempel få skolor som har underlag för att själva ha skolläkare och skolpsykologer. Istället delas dessa tjänster mellan många skolor, ofta med stora geografiska avstånd däremellan. Det är av stor vikt att kommunerna ges rimliga ekonomiska förutsättningar. De geografiska avståndet påverkar också kostnaderna för eventuellt utökat fritids och längre terminer mer på landsbygd än i tät miljö, då kostnaderna för skolskjuts som många elever på landsbygd är beroende av ökar.

Gällande förslagen angående *kommunsektorn* välkomnar Jämtlands läns kommuner förslaget på att riktade statsbidrag regleras. Istället för kortsiktiga bidrag önskar man bättre långsiktiga planeringsförutsättningar. Medlemskommunerna är positiva till ökade möjligheter till uppföljning och lärande, t ex genom inrättandet av ett kommunal- och regionalekonomiskt råd, men vill göra kommissionen uppmärksam på vikten av att ett sådant råd tillgängliggörs på ett sätt som inte belastar kommunerna.

Synpunkter på förslag och bedömningar i slutbetänkandet Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)

Förslagen på området *arbetsmarknad och kompetensförsörjning* är av särskilt intresse för kommunerna i Jämtlands län. Jämtland och norra Sverige har låg arbetslöshet och stora kompetensförsörjningsutmaningar, både i näringslivet och i offentlig sektor. På landsbygderna långt från de akademiska miljöerna är det svårt att hitta rätt kompetens. Det gör att man ofta tvingas anställa lägre kompetens till samma kostnad som rätt kompetens vilket leder till produktivitetsbrist. Kommunerna skulle vilja se förslag på hur arbetskraft från södra Sverige, där arbetslösheten är högre, skulle kunna stimuleras att flytta norrut med hjälp av statligt stöd.

När det gäller *bostadsmarknaden* håller Kommunförbundet med om att en brist på bostäder hämmar produktiviteten. Medlemskommunerna erfar att brist på attraktiva

bostäder påverkar möjligheterna till att attrahera nya invånare, vilka behövs på arbetsmarknaden. Tillgången till kapital är ett stort bekymmer på landsbygderna – vid nybygge av hus är det ofta svårt att få låna pengar då marknadsvärdet är lägre än produktionskostnaden. Jämtlands läns kommuner upplever, precis som slutbetänkandet beskriver, att gleshet bidrar till ökade kostnader och att den produktivitetstillväxt som täta miljöer.

Jämtlands läns kommuner välkomnar förslagen om att statens finansiering av *kommunsektorn* bör bli tydligare och mer förutsägbar för att kommunerna ska få bästa möjliga förutsättningar att bedriva effektiva verksamheter. När det gäller utveckling av prestationsmått för produktivitetstillväxt bör dessa ta i beaktning de särskilda utmaningar som utgörs av långa avstånd och glesa bosättningsmönster. Förslaget om särskilt stöd till kommuner som vill ingå mellankommunal samverkan välkomnas. Jämtlands läns kommuner samarbetar redan kring bland annat vatten och avlopp, avfallshantering, sociala välfärdsfrågor och kompetensutveckling. Särskilda stöd skulle kunna motivera och kompensera för de resurser som ofta krävs vid uppstarten av ny samverkan.

När det gäller *administration i offentlig sektor* ser medlemskommunerna positivt på att rapporterings- och uppföljningsbördan föreslås minskas.

Konkurrens inom välfärdssektorn ser annorlunda ut i glesa miljöer jämfört med täta. Bland Jämtlands läns kommuner är det till exempel bara två av åtta kommuner som har infört LOV, till stor del på grund av att antalet aktörer är så litet att det saknas intresse. Högre krav på aktörer riskerar att ytterligare minska intresset för etableringar i kommuner med litet befolkningsunderlag och stora avstånd.

Kommunförbundet stöttar förslag och bedömningar och stärker primärvård i kapitlet om *Hälso- och sjukvård*. Med tillräcklig resurstilldelning inom primärvården kan glesbygdskommuner få en mer stabil och tillgänglig primärvård. Det finns stora risker om glesbygd inte prioriteras: remisskrav till akuten kan slå hårt om primärvården inte stärks lokalt. Det kan i sin tur leda till ett ökat tryck på kommunal hemsjukvård och socialtjänst samt att fler medicinska gränsfall hamnar på kommunernas ansvar.

För Kommunförbundet Jämtland Härjedalen

Niklas Daoson

Styrelsens ordförande